

Regionale nieuwsvoorziening in de verdrinking

Geplaatst: maart 2009. Laatste wijziging: juni 2011

De regionale nieuwsvoorziening is de afgelopen jaren in de verdrinking geraakt. Zowel de verscheidenheid als de kwaliteit laat te wensen over, zonder dat er op korte termijn uitzicht op verbetering is.

In hoofdstuk 2 van het boek schetsten we de ontwikkelingen waaronder vooral de journalistieke kwaliteit en de journalistieke armslag van regionale media te lijden hebben. Oplages dalen snel, vrijwel nergens hebben lezers nog de keus uit verschillende regionale titels en de positie van regionale kranten in hun verspreidingsgebied verzwakt in rap tempo.

Het gaat slecht met de dagbladen en dan bij uitstek met de regionale. Reorganisatie volgt op bezuiniging en het punt is genaderd dat er onherstelbare schade zal zijn toegebracht aan het Nederlandse krantenbestel, zegt Rimmer Mulder, destijds hoofdredacteur van de *Leeuwarder Courant* en voorzitter van het college van hoofdredacteurs van de kranten van de Geassocieerde Persdiensten (GPD): 'De toekomst van de Nederlandse journalistiek staat op het spel.'¹

Hoofdredacteur Pijnappels van *De Gelderlander*, warm voorstander van overheidssteun, betitelt de regiojournalist als een bedreigde diersoort.²

Onder de kop [Bloedbad in de regio](#) gaf Piet Bakker cijfers en percentages die de ontwikkeling laten zien. In 1981 woonde 36% van de Nederlandse bevolking in een gebied waar maar één dagblad met plaatselijk nieuws verscheen. Twaalf jaar later kon 59% van de bevolking niet meer kiezen uit verschillende regionale titels. In 2000 was het percentage gestegen tot 73, in 2008 tot 85. Eigenlijk is het 83%, omdat 2% van de bevolking in een stad of gebied woont waar helemaal geen plaatselijk dagblad verschijnt.

Op Friesland en de West-Veluwe na is in de gebieden in Nederland waar nog twee regionale titels verschijnen, geen sprake van echte concurrentie, omdat de dagbladen in één concern zitten en dezelfde kopij gebruiken.

In de grote steden zijn de regionale kranten op weg naar een marginaal bestaan en op het platteland gaat het evenmin goed. De lagere dekking maakt regionale kranten minder aantrekkelijk voor adverteerders. Die gaan op zoek naar alternatieven als huis-aan-huisbladen, regionale omroep, internet of direct mail. Weliswaar scoren de websites van regionale kranten flinke bezoekersaantallen – *De Gelderlander* telde in de maand mei van 2011 meer dan 1,3 miljoen unieke sitebezoekers – maar die leveren slechts bescheiden advertentie-inkomsten op.

In de laatste acht jaar daalde de dekking van regionale kranten in de 25 grootste steden met gemiddeld 32%. In de stad Groningen bijvoorbeeld ging de dekking van 35 verkochte kranten per 100 huishoudens in 2000 naar 19 in 2008, in Nijmegen van 32 naar 21, in Utrecht van 25 naar 14, in Amsterdam van 16 naar 14. In Den Haag daalde de dekking van 23 (*Haagsche Courant* alleen) in 2000 naar 12 voor *AD/Haagsche Courant* in 2008. In Rotterdam verkochten het *Rotterdams Dagblad* en het *Algemeen Dagblad* in 2000 samen nog 35 kranten per 100 huishoudens; het percentage van de fusiekrant *AD/Rotterdams Dagblad* was in 2008 gezakt naar 14.

De zorgelijke trend die op landelijk niveau zichtbaar is – minder verkochte exemplaren en dalende advertentie-inkomsten – laat zich versterkt gelden in de regio, constateerde de Tijdelijke commissie innovatie en toekomst pers (TCITP) medio 2009 in haar adviesrapport [De volgende editie](#). 'Het enige dagblad dat in de regio doorgaans nog resteert, kan door de verkleining van de journalistieke staf minder breed en diep op de regionale actualiteiten en achtergronden ingaan. Door het herhaaldelijk hanteren van de kaasschaaf wordt de focus op de regio verzwakt in plaats van versterkt.'

De regionale en lokale openbaarheid wordt steeds minder gevoed door kwalitatief hoogwaardige journalistieke bijdragen, terwijl de praktijk van regionale en lokale politiek daar onverminderd om vraagt, constateerde medio 2009 de TCITP, die bekend werd als de commissie-Brinkman. Nieuwe media kunnen de rol van de regionale pers niet in voldoende mate overnemen. 'Daarmee is het positieverlies van de dag- en nieuwsbladen in de regio nog zorgwekkender dan op landelijk niveau.'

Waar is de waakhond?

‘De Nederlandse journalistiek miskent de regio’, stelde Kees van der Malen, redacteur van onder meer het *Leidsch Dagblad* in een [opiniebijdrage](#). ‘De hoeveelheid aandacht die de journalistiek geeft aan de nationale politiek, is omgekeerd evenredig aan de betekenis die deze heeft voor de gang van zaken in het land. De schrijvende praktijk is tegelijk dat in zwaar weer verkerende kranten moeten worstelen om de politieke verslaggeving ter plaatse adequaat bemand te krijgen. Misschien is het tijd voor een heroriëntatie.’

Niet alleen journalisten, ook gemeentebestuurders zien met lede ogen de waakhondfunctie van de plaatselijke pers verminderen en zelfs verdwijnen. ‘Steeds meer zie je dat kranten uit commercieel oogpunt niet meer de kritische rol vervullen als hoeder van de samenleving en bewaker van de democratie’, memoreerde begin 2010 burgemeester Bilker van het Friese Kollumerland. ‘Om dicht bij huis te blijven: we zien nauwelijks meer pers bij gemeenteraadsvergaderingen. Daar schuilt een gevaar in.’ Een ervaren raadslid in het Zeeuwse Borsele klaagde over de oppervlakkige berichtgeving over gemeentepolitiek in de plaatselijke krant. Als oorzaak zag zij onder meer het samengaan van regiokranten, waardoor verslaggevers meer op afstand van de gemeente staan.

In Almere – een gemeente van 185.000 inwoners waar alleen een huis-aan-huisblad en Omroep Flevoland aan plaatselijke berichtgeving doen – ging het gemeenteapparaat de bevolking zelf informeren over raadsbesluiten en discussies.³ Omdat regionale kranten geen verslaggevers meer naar raads- en commissievergaderingen in Renswoude stuurden, besloot de gemeente in 2009 een freelance journalist in te huren om in ‘nieuwsflitsen’ verslag te doen van raads- en commissievergaderingen.⁴ De kleinste gemeente van de provincie Utrecht publiceert de nieuwsflitsen nu in het plaatselijke huis-aan-huisblad. Een ontwikkeling die de NVJ zorgelijk vindt uit oogpunt van journalistieke onafhankelijkheid.⁵

Verschraling

Wat de verschraling van de plaatselijke journalistiek betekent voor een stad en voor de lokale politiek, beschreef oud-hoofdredacteur Tony van der Meulen aan de hand van het voorbeeld Den Haag, een stad waar in de jaren zeventig van de vorige eeuw nog zeven

dagbladen met plaatselijk nieuws verschenen. In 'Stad zonder krant'⁶ citeert Van der Meulen een PvdA-wethouder die vroeger als verslaggever iets deed wat in onbruik is geraakt: 'Dan kwamen de ambtenaren aan het eind van de vrijdagmiddag het stadhuis uit, en als je maar even prikte, spoot de frustratie van de hele week eruit. Zo haalde je je nieuws op. Tegenwoordig zie je ternauwernood nog een verslaggever bij de raad.'

Nu plaatst de wethouder een gemeentelijke advertentie in het gratis huis-aan-huisblad. Het advertentiegeld gaat naar de verslaggever die een stuk schrijft over wat de gemeente doet inzake energiebesparing of armoedebestrijding. Zo bereikt de wethouder de mensen die hij wil.

Een collega-wethouder heeft hoge verwachtingen van de nieuwe gemeentelijke website. 'De overheid zal steeds vaker de journalistiek overslaan als zij de bewoners wil bereiken.' De gemeentelijke democratie gedijt dankzij burgerinitiatieven en sprekers, maar de raadsverslaggeving is ernstig teruggesnoeid. In de loop der jaren is iedere verdwenen onafhankelijke journalist opgevolgd door een aantal gemeentelijke voorlichters.

Een oud-hoofdredacteur van de *Haagsche Courant* bevorderde journalistiek spitwerk, waarmee de krant belangenverstremming in de vastgoedmarkt blootlegde. Een wethouder moest opstappen. 'Dat is nog altijd een essentieel ijkpunt voor het welslagen van kritische lokale journalistiek.' Het *AD* krijgt daar de ruimte en de mankracht niet voor. 'Het stadsbestuur het vuur na aan de schenen leggen, dat komt er niet meer van. Dat is zorgwekkend. Nog veel erger is de regionale televisie. Ik heb een wethouder horen zeggen: waarom zou ik nog met de krant praten? Als ik *RTV West* bel, rijden ze vijf minuten later voor en houden ze zonder vragen te stellen een microfoon voor mijn mond.' (RTV West heeft deze mededeling-van-horen-zeggen na het verschijnen van het Volkskrantartikel weersproken.)

Uit onvrede over de berichtgeving van het sinds 2005 enig overgebleven dagblad *AD/Haagsche Courant* verschijnt sinds 2007 de weekkrant *Den Haag Centraal*, met 'veel

cultuur en het relevante lokale nieuws, wars van sensatie', aldus zijn hoofdredacteur. Oplage volgens de uitgever 12.500.

Ophef in Utrecht

De verschraling van de regionale pers in Utrecht is een vergelijkbaar verhaal. De lezer moest lijdzaam toezien hoe kranten sinds de jaren zeventig verdwenen en verschaalden, schrijft Ad van Liempt in [De neergang van de Utrechtse krant](#). Ook in de Domstad bestonden in 2009 plannen voor een betaalde weekkrant, gericht op hoger opgeleiden. 'Het blijkt duidelijk dat mensen een goede lokale nieuwsvoorziening zijn gaan missen', aldus de hoofdredacteur van *De Utrechter*. Lokale media zijn bezig aan een opmars, stelde Linda Nab vast in *De Journalist*.⁷

De kwetsbaarheid van de lokale journalistiek werd in het voorjaar van 2009 geïllustreerd door wat de affaire-Wolfsen is gaan heten. De redacties van *AD/Utrechts Nieuwsblad* en het huis-aan-huisblad *Ons Utrecht* werkten aan artikelen over mogelijk te veel door Wolfsen gedeclareerde pensioenkosten gedurende de eerste maanden van zijn burgemeesterschap. De burgemeester zette de hoofdredacteur en de uitgever van het huis-aan-huisblad onder druk, waarna de uitgever de gehele oplage van het blad met het gewraakte artikel liet vernietigen. De verslaggever van *Ons Utrecht* publiceerde zijn artikel vervolgens op de onafhankelijke nieuwssite *allesoverutrecht.nl*.

Als een van de argumenten voor zijn actie voerde Wolfsen aan dat de redactie van *AD/UN* de declaratiekwestie eveneens had onderzocht en te licht had bevonden. Maar al snel bleek dat de burgemeester bij de plaatselijke *AD*-hoofdredacteur had aangedrongen op maatregelen tegen de verslaggever die een conceptartikel over de declaratiekwestie had geschreven. Wolfsen moest in de gemeenteraad door het stof, de algemene hoofdredactie van het *AD* hield een intern onderzoek. De Utrechtse raadsverslaggever werd gedwongen overgeplaatst, de hoofdredacteur van *AD/UN* moest wegens 'onprofessioneel gedrag' vertrekken.⁸

Twee maanden nadat de declaratiekwesitie naar buiten kwam, legden Wolfsen en de plaatselijke journalistiek de zaak bij. De journalisten gingen niet in op het voorstel van de gemeente Utrecht een protocol te ondertekenen dat de omgang tussen pers en gemeente regelt. Wel werd afgesproken dat er regelmatig een 'persmoment' tussen journalisten en bestuurders komt.

In het gat

Docent journalistiek [Theo Dersjant](#) noemt de zaak interessant, 'omdat in een tijd van afkalvende inkomsten van dagbladen er steeds minder aandacht kwam voor lokale politiek. Een huis-aan-huisblad dat in het gat springt en vervolgens door de eigen uitgever in de steek wordt gelaten, is in die context een interessant gegeven.' Evenals veel andere huis-aan-huisbladen heeft *Ons Utrecht* geen redactiestatuut dat de onafhankelijkheid van de redactie vastlegt.

Gemeenten en provincies proberen in toenemende mate invloed uit te oefenen op de lokale media, zegt Frank van Vree, hoogleraar journalistiek en cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. 'In grote delen van Nederland bestaat de controle op de lokale macht uit vaak totaal onkritische huis-aan-huisbladen die Hart van Nederland-achtige journalistiek bedrijven.' Piet Bakker, lector massamedia en digitalisering van de Hogeschool Utrecht: 'Huis-aan-huisbladen blijven vaak op de been door overheidsadvertenties. Dan houd je je wel koest als journalist.'⁹

'De regionale pers staat niet langer vanzelfsprekend garant voor kritische en professionele stadsjournalistiek', schreef *Volkskrant*-commentator Hans Wansink. 'Initiatieven van kritische vakmensen als de redacteuren van *allesoverutrecht.nl*, die in het gat springen dat de regionale kranten laten vallen, verdienen daarom steun.' Het rijk zou naar zijn mening regionale onderzoeksjournalistiek moeten subsidiëren.¹⁰

Met het laatste is Tony van der Meulen het niet eens. 'Alle kranten, en zeker ook in de Nederlandse regio, moeten, als zij een betrouwbare waakhond willen blijven, in deze

benarde tijden weer meer geld vrijmaken voor eigen onderzoek. Dat geld moet niet van de minister komen, maar van de eigen uitgever.' Kritische onderzoeksjournalistiek mag niet afhangen van overheidssteun, want journalisten worden geacht de overheid juist te controleren, vindt Van der Meulen.¹¹

Het zijn niet alleen huis-aan-huisbladen en journalistieke blogs die het gat vullen dat de regionale dagbladen laten vallen. Steeds vaker gebruiken politici en politieke partijen online communicatiemiddelen om rechtstreeks met kiezers in contact te komen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010 werden twitter en YouTube op ruime schaal ingezet. Daarnaast zijn op www.politiekarchief.nl van ongeveer tweehonderd gemeenten raadsvergaderingen te beluisteren. Bezoekers van de site kunnen er lokale thema's vinden en plaatselijke politici volgen die actief zijn op twitter, Hyves of Facebook.¹²

Nieuws op straat

Volgens een oude wijsheid ligt het nieuws op straat. Nodig zijn journalisten die ernaar zoeken. Onder dit motto keerden studenten van Fontys Hogeschool Journalistiek voor het *Brabants Dagblad* in het najaar van 2008 vijf dagen een straat in Den Bosch binnenstebuiten. Hun verhalen, foto's en filmpjes voor de website haalden vijftien keer de papieren krant.

'We hebben gedaan wat in de journalistiek gebruikelijk zou moeten zijn: met de redactie in de binnenstad', aldus docent [Carl Mureau](#). 'Dagelijks kwamen mensen de redactie om de hoek bezoeken. Daardoor hoor je veel meer dan wanneer je op een industrieterrein zit waar je de agenda steeds meer laat bepalen door persberichten die door pr-bureaus worden opgestuurd.'

Ook hoofdredacteur Annemieke Besseling van het *Brabants Dagblad* was er enthousiast over: 'Het moet een opfrisles voor iedere redacteur zijn: ga zo vaak mogelijk naar buiten.' Het initiatief kreeg navolging bij andere regionale kranten.

De provincie

De media berichten 'heel erg matig' over de provincies als het gaat om het controleren van de macht, vindt het Utrechtse Statenlid Bas Nuchteren. 'Ze vinden het al gauw te complex. Zo hadden we één goeie journalist bij de regionale omroep. Toen die wegging, bleek meteen ook zijn expertise verdwenen. Dat is een gemis, want de democratie kan ook op provinciaal niveau niet zonder journalistiek die doorvraagt.' Wat overblijft, zijn voornamelijk de huis-aan-huisbladen, die bovendien worden ingeschakeld in wat Nuchteren de 'vermarkting van de politiek' noemt: het opkopen van pagina's door de afdeling voorlichting van de provincie.¹³

In het najaar van 2009 begon de provincie Gelderland een eigen tv-journaal, met interviews over actuele onderwerpen en documentaires over wat de provincie zoal doet. De journaals staan niet alleen op de provinciale website, maar worden ook uitgezonden door een groot aantal lokale en regionale omroepen.

Sinds het voorjaar van 2007 schrijft een freelance journalist journalistieke verslagen van de statenvergaderingen van Zuid-Holland. 'Ik ben mijn eigen waakhond, even onafhankelijk als ik als dagbladjournalist was. Het verschil is dat mijn stukken nu via de webredactie op het provinciehuis een overheidssite op gaan. Als de overheid een onafhankelijke journalist beter faciliteert dan de krant dat doet, is de consument van het nieuws erbij gebaat', schreef hij in een [opinieartikel](#).

Studenten van Fontys Hogeschool Journalistiek deden [onderzoek](#) naar regionale berichtgeving over provinciale politiek. Veel redacties hebben de eigen provincieverslaggever afgeschaft, om bezuinigingsredenen en vanwege een meer human interest-achtige benadering van regionale en provinciale onderwerpen.

Provinciebestuurders begrijpen wel dat hun werk niet de meest sexy nieuwsonderwerpen opleveren. De meesten zijn blij met iedere druppel aandacht.

Lees ook: De ongemakkelijke relatie van journalisten, politici en voorlichters

Noten

1 Staat op de bres voor de pers. Straks zit de krant niet meer bij een raadsvergadering.

Trouw 13 december 2009.

- 2 Regiojournalist is een bedreigde diersoort. *de Volkskrant* 28 september 2009.
- 3 De lokale pers vervult de waakhondfunctie niet. *Villamedia magazine* 28 februari 2010.
- 4 De perstribune is leeg. *Trouw* 26 februari 2010.
- 5 Zie Gemeente vult journalistiek gat zelf op. *Villamedia* 16 februari 2010; Renswoude: NVJ oordeelt te snel. *Villamedia* 17 februari 2010; Renswoude is het natuurlijke vervolg. *Villamedia* 19 maart 2010.
- 6 Stad zonder krant. De verschraving van de regionale journalistiek. *de Volkskrant* 13 december 2008.
- 7 Lokaal floreert in de grote stad. *De Journalist* 11 maart 2009.
- 8 Bonjer: Kalmann (AD/UN) weg vanwege affaire Wolfsen. *De Journalist* 28 mei 2009.
- 9 De lokale journalist kijkt wel uit. *NRC Handelsblad* 18 april 2009.
- 10 Wolfsen-gate en de regionale journalistiek. *de Volkskrant* 23 mei 2009.
- 11 Subsidieer regionale kranten niet. *de Volkskrant* 29 mei 2009. Zie ook T. van der Meulen (red.) (2009). *Storm in de media*. Amsterdam: Balans
- 12 Het wordt stil in de regio. *de Volkskrant* 24 februari 2010.
- 13 De openbaarheid is weggeorganiseerd. *de Volkskrant* 15 november 2008.